

PROMOTEN EN ONDERSTEUNEN VAN **AANDACHTSFUNCTIONARISSEN** **KINDERMISHANDELING**

BINNEN ONDERWIJS EN KINDEROPVANG

EEN HANDREIKING
VOOR GEMEENTEN

1 Inleiding

2 Verantwoordelijkheden van de gemeente

3 De aandachtsfunctionaris kindermishandeling

4 Promoten en ondersteunen van aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

5 Colofon

6 Gebruikte bronnen

1 Inleiding

- ▶ 1.1. Wat is het doel en de doelgroep van deze handreiking?
- ▶ 1.2. Wat vindt u in de handreiking?

Elke professional die met kinderen en gezinnen werkt is sinds 1 juli 2013 wettelijk verplicht om bij vermoedens van **huiselijk geweld** en/of **kindermishandeling** de **meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling** te volgen. De werkgevers van deze professionals zijn daarnaast verplicht om de kennis over en het gebruik van de meldcode binnen hun eigen organisatie te bevorderen. Om de meldcode goed te borgen, adviseert het **basismodel van de meldcode** om een aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling aan te stellen. De aandachtsfunctionaris is een professional die extra deskundigheid heeft op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling, het thema terugkerend onder de aandacht brengt en als klankbord en ondersteuner fungeert voor collega's. Een aandachtsfunctionaris kan ervoor zorgen dat professionals ook daadwerkelijk volgens de meldcode werken. Iets wat drie jaar na de invoering van de Wet verplichte meldcode nog altijd niet vanzelfsprekend is [1, 2].

Al is de implementatie van de meldcode allereerst de verantwoordelijkheid van een organisatie, ook gemeenten hebben belang bij professionals die de meldcode goed toepassen. Professionals die werken volgens de meldcode grijpen drie keer vaker in bij vermoedens van kindermishandeling [3]. De inzet van een aandachtsfunctionaris is een strategie om de signalering en aanpak van kindermishandeling te versterken. In de **Digitale handreiking Aanpak Kindermishandeling** wordt het samenbrengen en bijscholen van aandachtsfunctionarissen aan gemeenten aanbevolen. Gemeenten kunnen het aanstellen van aandachtsfunctionarissen actief (laten) promoten en ondersteunen. Deze aanjagende rol past bij de **verantwoordelijkheden** die gemeenten sinds 1 januari 2015 hebben om de preventie en aanpak van kindermishandeling lokaal goed te organiseren [4, 5]. In verschillende gemeenten is of wordt dit al gedaan, vaak met een aantal samenwerkingspartners op dit gebied, zoals GGD-en en Veilig Thuis-organisaties. Aandachtsfunctionarissen geven aan veel profijt te ervaren van ondersteunende activiteiten [6 - 8].

1.1. Wat is het doel en de doelgroep van deze handreiking?

Deze handreiking heeft als doel gemeenten te inspireren en handvatten te geven bij het verankeren van de positie van de aandachtsfunctionarissen in organisaties op lokaal niveau. De handreiking bevat een praktisch hulpmiddel. Dit hulpmiddel geeft weer wat gemeenten kunnen doen om de aandachtsfunctionaris te (laten) promoten en te ondersteunen, gebaseerd op bestaande initiatieven die de afgelopen jaren op lokaal of landelijk niveau zijn georganiseerd.

Deze handreiking focust op het onderwijs en de kinderopvang. Kinderen brengen daar veel tijd door. Hierdoor zijn zowel scholen als kinderopvangorganisaties belangrijke vindplaatsen van kindermishandeling. Onderwijzers en pedagogisch medewerkers zijn vaak de eerste professionals die bijzonder, afwijkend of veranderend gedrag van kinderen kunnen signaleren; gedrag dat kan duiden op kindermishandeling. De beperkte aandacht voor het signaleren van kindermishandeling in de basisopleidingen en de vertrouwensband die deze professionals vaak hebben opgebouwd met ouders, kunnen ertoe leiden dat zij moeite hebben om de meldcode te volgen [1,9]. Daarom kunnen vooral deze professionals veel baat hebben bij de steun van een deskundige collega op het gebied van kindermishandeling. Onder kinderopvangorganisaties vallen kinderdagverblijven, gastouderbureaus, naschoolse opvang en peuterspeelzalen.

In deze handreiking spreken wij voornamelijk over kindermishandeling. Kindermishandeling verwijst naar fysieke mishandeling en verwaarlozing, emotionele of geestelijke mishandeling en verwaarlozing, seksueel misbruik en het getuige zijn van huiselijk geweld. Vanuit het perspectief van de professionals binnen onderwijs en kinderopvang zal er, wanneer er sprake is van geweld in de thuissituatie tussen volwassenen, automatisch sprake zijn van kindermishandeling. Er zijn immers altijd kinderen bij betrokken. Daarom is ervoor gekozen huiselijk geweld (uitsluitend tussen volwassenen) vanaf dit punt niet als aparte term in deze handreiking op te nemen.

1.2. Wat vindt u in de handreiking?

Deze handreiking beschrijft:

- ▶ Hoe organisaties én gemeenten profiteren van deskundige aandachtsfunctionarissen kindermishandeling (hoofdstuk 2)
- ▶ Wat de belangrijkste taken zijn van de aandachtsfunctionaris (hoofdstuk 3)
- ▶ Welke competenties een aandachtsfunctionaris nodig heeft om haar taken goed uit te kunnen voeren (hoofdstuk 3)

- ▶ Welke activiteiten gemeenten kunnen (laten) organiseren (hoofdstuk 4) die:
 - Het aanstellen van een aandachtsfunctionaris bevorderen
 - De competenties van de aandachtsfunctionaris versterken

Waar 'haar' staat kan ook 'hem' gelezen worden.

2 Verantwoordelijkheden van de gemeente

- ▶ 2.1. Wat zegt het basismodel meldcode over de aandachtsfunctionaris kindermishandeling?
- ▶ 2.2. Meerwaarde van de aandachtsfunctionaris kindermishandeling voor gemeenten

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de preventie en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen hun gemeente. Deze verantwoordelijkheid is gebaseerd op een aantal wetten. De belangrijkste wettelijke kaders met betrekking tot kindermishandeling voor gemeenten worden gevormd door de nieuwe Jeugdwet ([artikel 2.1](#) en [artikel 2.5](#)), de [Wmo 2015](#), en de [Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling](#). Momenteel wordt gewerkt aan een wetsvoorstel om de meldcode minder vrijblijvend te maken door een registratievereiste in te voeren. Wanneer deze wet in werking treedt, zijn professionals die een hulptraject starten bij vermoedens van kindermishandeling verplicht dit te laten registreren bij Veilig Thuis.

2.1. Wat zegt het basismodel meldcode over de aandachtsfunctionaris kindermishandeling?

De [Digitale handreiking Aanpak Kindermishandeling \[4\]](#) beschrijft de rol van de gemeente ten aanzien van de Wet verplichte meldcode: “De gemeente heeft verschillende rollen ten aanzien van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Enerzijds is ze toezichthouder van een aantal organisaties die de meldcode verplicht moeten invoeren, zoals de kinderopvang. Anderzijds is ze zelf uitvoerder van jeugdtaken, waardoor ze zelf de meldcode ook verplicht moet invoeren. Een derde rol is die van aanjager. In overleggen met de bij jeugd betrokken partijen kan de gemeente de meldcode agenderen, zoals in het op overeenstemming gericht overleg (OOGO) in het kader van passend onderwijs”.

Lees [in de factsheet](#) 'Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor gemeenten' meer over de rol van gemeenten bij het goed borgen van de meldcode [5]. Een manier om de rol van aanjager verder in te vullen is door het promoten en ondersteunen van aandachtsfunctionarissen kindermishandeling.

2.2. Meerwaarde van de aandachtsfunctionaris kindermishandeling voor gemeenten

Het rapport '[Gemeentelijke preventie van kindermishandeling](#)' van de Kinderombudsman uit 2014 [10] laat zien dat gemeenten hard aan het werk zijn om beleid en praktijk verder te ontwikkelen: driekwart van de gemeenten had in 2013 beleid ontwikkeld, specifiek gericht op de preventie van kindermishandeling. De Kinderombudsman concludeerde dat dit beleid nog onvoldoende resultaat heeft voor ouders en kinderen. Binnen organisaties wordt bijvoorbeeld nog onvoldoende volgens de meldcode gewerkt [1,2] en te veel kindermishandeling blijft onopgemerkt. De Kinderombudsman stelde in 2015 dat de huidige meldcode beter geïmplementeerd kan worden [11].

Gemeenten kunnen initiatief nemen om de aandachtsfunctionarissen kindermishandeling, aangesteld in verschillende organisaties in hun gemeente, bij elkaar te brengen en te ondersteunen. Aandachtsfunctionarissen hebben behoefte aan ondersteuning en geven aan veel profijt te ervaren van dergelijke activiteiten [6 – 8].

Aandachtsfunctionarissen zijn ambassadeurs of 'spinnen in het web' als het gaat om de meldcode; zij kunnen de meldcode blijvende aandacht geven en ervoor zorgen dat collega's daadwerkelijk volgens de meldcode werken. Wanneer de aanpak van kindermishandeling binnen organisaties verbeterd is, is dat ook op gemeentelijk niveau zichtbaar.

3 De aandachtsfunctionaris kindermishandeling

- ▶ 3.1. Het basismodel meldcode over de aandachtsfunctionaris kindermishandeling?
- ▶ 3.2. Taken van de aandachtsfunctionaris
- ▶ 3.3. Competenties van de aandachtsfunctionaris
- ▶ 3.4. Facilitering van de aandachtsfunctionaris
- ▶ 3.6. Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling

De aandachtsfunctionaris is binnen de eigen organisatie de deskundige persoon op het gebied van kindermishandeling. Deze persoon fungeert als klankbord en geeft ondersteuning aan collega's die kindermishandeling vermoeden. De aandachtsfunctionaris heeft vaak de regie bij zorgelijke situaties en is daarbij vaak ook contactpersoon voor ketenpartners. Daarnaast zorgt de aandachtsfunctionaris ervoor dat de meldcode in de organisatie wordt geïmplementeerd en geborgd.

3.1. Het basismodel meldcode over de aandachtsfunctionaris kindermishandeling?

Met betrekking tot stap 2 (overleggen met een collega) van de meldcode vermeldt het **basismodel meldcode**: “Om de signalen die in kaart zijn gebracht goed te kunnen duiden, is overleg met een deskundige collega noodzakelijk”. Verderop staat: “Ook zou de code voor de

eigen organisatie of praktijk duidelijk moeten maken welke functionarissen kunnen worden geraadpleegd voor advies en ondersteuning bij het zetten van de stappen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling die in veel organisaties werkzaam zijn". Verder vermeldt het basismodel: "NB: een aandachtsfunctionaris kindermishandeling is op grond van de Wet meldcode niet verplicht. Een dergelijke functionaris kan echter wel een belangrijke rol vervullen in de ondersteuning van medewerkers en van de leiding van de instelling in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en in het zetten van de stappen van de meldcode".

3.2. Taken van de aandachtsfunctionaris

De taken van de aandachtsfunctionaris zijn grofweg in te delen in uitvoerende taken en beleidsmatige taken [12, 13]. In kleine organisaties combineert meestal één persoon deze taken, terwijl grotere organisaties er vaker voor kiezen om de uitvoerende en beleidsmatige taken te verdelen over twee of meerdere personen. Uitvoerende taken betreffen het ondersteunen, begeleiden, adviseren, motiveren en informeren van collega's die kindermishandeling vermoeden. In sommige organisaties kan het voorkomen dat de aandachtsfunctionaris stappen van de meldcode overneemt en bijvoorbeeld het gesprek met een ouder (samen met

de collega) voert over de signalen van een collega. De brancheorganisatie van de Kinderopvang stelt dit vanaf stap 2 verplicht. Daarnaast is het belangrijk dat de aandachtsfunctionaris zich duidelijk profileert: wat kunnen collega's van deze persoon verwachten? Een aandachtsfunctionaris met beleidstaken is vooral betrokken bij het invullen, bijstellen en evalueren van de meldcode, het informeren van collega's over ontwikkelingen, het geven of organiseren van scholing, en het uitwerken van beleid over het zorgvuldig vastleggen en documenteren van de stappen van de meldcode.

Klik [hier](#) voor een uitgebreider overzicht van de taken van de aandachtsfunctionaris.

3.3. Competenties van de aandachtsfunctionaris

Om bovenstaande taken goed uit te kunnen voeren is het belangrijk dat de aandachtsfunctionaris over een aantal competenties beschikt. Daarbij gaat het om competenties met betrekking tot kennis en vaardigheden.

Taken van de aandachtsfunctionaris:

Uitvoerende taken: *ondersteunen, adviseren, begeleiden, motiveren en informeren van collega's.*

Beleidsmatige taken: *invullen, bijstellen en evalueren van de meldcode, het informeren van collega's over ontwikkelingen, het geven of organiseren van scholing, en het uitwerken van beleid over het zorgvuldig vastleggen en documenteren van de stappen van de meldcode.*

3.3.1 Kennis

De aandachtsfunctionaris heeft voldoende basiskennis over kindermishandeling en weet welke andere professionals of bronnen geraadpleegd kunnen worden wanneer verdiepende kennis nodig is. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om:

- ▶ De stappen van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
- ▶ Achtergronden kindermishandeling, waaronder risico- en beschermende factoren, signalen en gevolgen
- ▶ Recente (wetenschappelijke) literatuur
- ▶ Landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen
- ▶ Weerstand die professionals kunnen belemmeren om te handelen
- ▶ Voor de beroepsgroep relevante methoden voor risicotaxatie
- ▶ Voor de beroepsgroep relevante beroepscode en protocollen, bijvoorbeeld de algemene **beroepscode maatschappelijk werk** (voor schoolmaatschappelijk werkers die aandachtsfunctionaris zijn) of de branche-specifieke **meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling** bestemd voor beroepskrachten werkzaam in de branche kinderopvang [14]
- ▶ Wettelijke verplichtingen, zoals privacyreglementen

3.3.2. Vaardigheden

De aandachtsfunctionaris beschikt over de volgende vaardigheden, verdeeld over zes domeinen [15]:

- ▶ Sociaal-communicatieve vaardigheden: samenwerken, betrokkenheid, transparantie, overtuigingskracht, omgevingsbewustzijn, netwerken, cliëntgerichtheid, mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheden
- ▶ Coachingsvaardigheden; collega's motiveren, enthousiasmeren en activeren in de aanpak van kindermishandeling, ondersteunen en adviseren
- ▶ Intellectuele vaardigheden: analytisch vermogen, openstaan voor verschillende opvattingen en zienswijzen, besluiten weloverwogen nemen, omgevingsbewustzijn, vakmanschap en oplossings- en progressiegerichtheid, meerzijdig-partijdige houding
- ▶ Emotionele vaardigheden: inlevingsvermogen, integriteit, zelfvertrouwen, moed, stressbestendigheid
- ▶ Taakgerichtheid: initiatiefrijk, inzet, kwaliteitsbewustzijn, besluitvaardigheid, doortastendheid, flexibiliteit
- ▶ Organisatorische vaardigheden: plannen en organiseren, resultaatgerichtheid en ondernemendheid

Voor de aandachtsfunctionaris die collega's met vermoedens ondersteunt en adviseert, zijn vooral de eerste vijf domeinen van belang: sociaal-communicatieve, coachings-, intellectuele en emotionele vaardigheden, en taakgerichtheid. De aandachtsfunctionaris met beleidstaken beschikt met name over organisatorische vaardigheden.

3.4. Facilitering van de aandachtsfunctionaris

Het takenpakket van de aandachtsfunctionaris is veelomvattend en de thematiek van kindermishandeling doet vaak een emotioneel appèl op hen. De aandachtsfunctionaris heeft bij voorkeur een meerdaagse training tot aandachtsfunctionaris gevolgd. De training wordt gegeven door trainers die al dan niet zijn aangesloten bij de Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling (LVAK). Ze werken vanuit een organisatie zoals Veilig Thuis, opleidingscentra of zijn ZZP-ers met een eigen trainingsbureau. Daarnaast heeft de aandachtsfunctionaris wekelijks geoormerkte uren nodig om de taken goed uit te kunnen voeren. Het aantal uren is sterk afhankelijk van de grootte van de organisatie, de fase van de implementatie van de meldcode en het voorkomen van situaties van kindermishandeling. De aandachtsfunctionaris heeft ook tijd nodig voor reflectie, deskundigheidsbevordering en intervisie [6 – 8]. Dit kan binnen de eigen organisatie, binnen samenwerkingsverbanden, in een lokaal netwerk van aandachtsfunctionarissen of bij de LVAK gehaald worden. Gemeenten kunnen een rol spelen bij het samenbrengen van aandachtsfunctionarissen (zie hoofdstuk 4).

3.6. Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling

Aandachtsfunctionarissen kindermishandeling en huiselijk geweld kunnen zich aansluiten bij de LVAK. Deze vakgroep is in 2012 tot stand gekomen. De vakgroep biedt ondersteuning aan aandachtsfunctionarissen, o.a. door het verzorgen van bijscholingsdagen op het gebied van de aanpak kindermishandeling. Daarnaast bieden zij een gedragscode, een nieuwsbrief, een besloten LinkedIn-groep en een digitale bibliotheek met (voorbeeld)materialen, tools, hulpmiddelen en formats, zoals presentatieformats en checklists. Leden van de LVAK zijn verplicht om jaarlijks één bijscholingsdag te volgen. De LVAK geeft in samenwerking met Registerplein een kwaliteitskeurmerk uit aan organisaties die met hun interne meldcode voldoen aan de wettelijke voorwaarden en minstens één aandachtsfunctionaris in dienst hebben die lid is van de LVAK.

4 Promoten en ondersteunen van aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

- ▶ 4.1. Beleid
- ▶ 4.2. Agendering
- ▶ 4.3. Voorlichting ter promotie van de aandachtsfunctionaris
- ▶ 4.4. Financiering
- ▶ 4.5. Bijeenkomsten (laten) organiseren
- ▶ 4.6. Overige activiteiten ter ondersteuning van de aandachtsfunctionaris

Gemeenten kunnen op twee manieren stimuleren dat binnen scholen en kinderopvangorganisaties deskundige aandachtsfunctionarissen aanwezig zijn. Enerzijds door de functie van de aandachtsfunctionaris bekend te maken en te promoten. Pas wanneer organisaties bekend zijn met de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en weten wat de functie inhoudt, kunnen zij de keuze maken een aandachtsfunctionaris aan te stellen. Anderzijds kunnen gemeenten het ondersteunen van aandachtsfunctionarissen in hun regio stimuleren. De inzet van aandachtsfunctionarissen bij het vroegtijdig signaleren en aanpakken van kindermishandeling is immers enkel effectief wanneer zij voldoende toegerust zijn om hun taken uit te voeren.

Gemeenten kunnen de volgende strategieën inzetten om de bekendheid met, en de ondersteuning van, aandachtsfunctionarissen te stimuleren: beleid, agendering, voorlichting, financiering en het organiseren van bijeenkomsten en overige activiteiten. In dit hoofdstuk volgen enkele goede voorbeelden van sinds 2013 uitgevoerde activiteiten. Het gaat om activiteiten die zijn uitgevoerd op lokaal of regionaal niveau in (centrum) gemeenten, door de LVAK in het kader van bijscholing voor haar leden, of op landelijk niveau door diverse trainingsbureaus en andere organisaties. De genoemde activiteiten zijn verzameld met medewerking van Veilig Thuis-regio's [16].

4.1. Beleid

- ▶ Het aanstellen van tenminste één aandachtsfunctionaris kindermishandeling per school (of koepel van scholen) of organisatie voor kinderopvang verplicht stellen. Dit is bijvoorbeeld gedaan in de gemeente Den Haag. De LVAK adviseert om per twintig medewerkers één aandachtsfunctionaris aan te stellen

4.2. Agendering

- ▶ De functie en de voordelen van de aandachtsfunctionaris minimaal één keer per jaar benoemen in overleggen met schoolbesturen en directeurs van kinderopvangorganisaties
- ▶ Inventariserende of evaluerende gesprekken voeren met organisaties om in kaart te brengen:
 - Hoe zij voldoen aan de eisen van de meldcode
 - Hoe zij in hun jaarplannen aandacht besteden aan de aanpak van kindermishandeling
 - Of en, zo ja, hoe zij een aandachtsfunctionaris hebben aangesteld
- ▶ Op verzoek van de aandachtsfunctionaris van de school of kinderopvangorganisatie, op bezoek gaan bij de organisatie om het belang van een goed gepositioneerde aandachtsfunctionaris met directie of bestuur te bespreken. Dit wordt gedaan in de regio Rotterdam-Rijnmond

4.3. Voorlichting ter promotie van de aandachtsfunctionaris

- ▶ Namens de gemeente voorlichting organiseren over (de meerwaarde van) de aandachtsfunctionaris en deze kosteloos aanbieden aan schoolbesturen en directies van kinderopvangorganisaties
- ▶ Schoolbesturen en directies van kinderdagopvangcentra stimuleren om een bureau dat aandachtsfunctionarissen kindermishandeling traint uit te nodigen voor het verzorgen van een voorlichtingsbijeenkomst
- ▶ Inspecteurs kinderopvang van de GGD voorzien van folders om uit te delen aan kinderopvangorganisaties. Het kan gaan om folders van de LVAK of van trainingsbureaus. Het kan ook gaan om een lokale gemeentelijke folder waarin wordt uiteengezet welke ondersteuning er in de centrumgemeente beschikbaar is voor de aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

4.4. Financiering

Financiering door gemeenten kan een extra werkzame factor zijn ter promotie en ondersteuning van de aandachtsfunctionaris kindermishandeling.

- ▶ (Koepels van) scholen en kinderopvangorganisaties, kosteloos of tegen een gereduceerd tarief, (online) scholing aanbieden aan aandachtsfunctionarissen kindermishandeling voor

een bepaalde periode. Bekijk voor het aanbod op zowel landelijk als lokaal niveau de [landelijke databank bij- en nascholing meldcode](#). [Tabel 1](#) toont beschikbare e-learning modules die geschikt zijn voor aandachtsfunctionarissen

- ▶ Lidmaatschap van de LVAK financieren, voor een bepaalde periode en onder bepaalde voorwaarden. Voorwaarden zijn bijvoorbeeld het doorgeven

van de contactgegevens van aandachtsfunctionarissen die vervolgens gericht benaderd kunnen worden voor activiteiten of informatie (zie paragraaf 4.6), verlenen van medewerking aan een tweejaarlijkse enquête door de gemeente over de implementatie van de meldcode en het monitoren van het gebruik van de meldcode. Lidmaatschap financieren kan een win-win situatie opleveren: de aandachtsfunctionaris blijft bijgeschoold en de organisatie heeft een keurmerk waarmee de gemeente kan laten zien dat zij grote waarde hecht aan het goed hanteren van de meldcode en veel bereikt in de aanpak van kindermishandeling. Voor zover bekend kiezen Rotterdam-Rijnmond en de provincie Friesland voor deze strategie

- ▶ De kosten voor het aanvragen van het kwaliteitskeurmerk meldcode vergoeden
- ▶ Het opnemen van de meldcode als voorwaarde in een subsidiebeschikking en hierbij het aanstellen van een aandachtsfunctionaris als dringend advies benoemen. Zie bijvoorbeeld de factsheet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor gemeenten [5, blz 4]
- ▶ Met regelmaat lokale of regionale bijeenkomsten (laten) organiseren waar aandachtsfunctionarissen kosteloos of tegen en laag tarief aan kunnen deelnemen, bijvoorbeeld in samenwerking met de lokale of regionale GGD en/of Veilig Thuis. Deze bijeenkomsten kunnen zich richten op deskundigheidsbevordering, intervisie en netwerken (zie paragraaf 4.5)

4.5. Bijeenkomsten (laten) organiseren

Gemeenten kunnen bijeenkomsten organiseren, om de competenties van aandachtsfunctionarissen te versterken. Gemeenten kunnen ook andere organisaties in de regio's verzoeken om deze bijeenkomsten te organiseren en uit te voeren. Geschikte organisaties om mee samen te werken zijn Veilig Thuis, de GGD, specialistische jeugdhulpverlening, onderwijsinstellingen, kinderopvangorganisaties en trainingsbureaus.

- ▶ Aandachtsfunctionarissen op lokaal niveau en vanuit verschillende organisaties samen (laten) brengen en hen activiteiten (kennisoverdracht,

Rotterdam stimuleert organisaties om een kwaliteitskeurmerk meldcode aan te vragen door voor maximaal 200 aandachtsfunctionarissen die werkzaam of gevestigd zijn in Rotterdam, één jaar het lidmaatschap van de LVAK en de kosten voor het aanvragen van het kwaliteitskeurmerk meldcode voor twee jaar te vergoeden. Organisaties moeten daarvoor wel aan enkele voorwaarden voldoen, zoals het monitoren van het gebruik van de meldcode en medewerking verlenen aan een tweejaarlijkse enquête over de implementatie van de meldcode. Volgens de gemeente Rotterdam leidt dit aanbod tot een win-win situatie: de aandachtsfunctionaris blijft bijgeschoold en het keurmerk maakt duidelijk dat zowel de organisatie als de gemeente grote waarde hechten aan het goed hanteren van de meldcode en veel bereiken in de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld. Het aanbod van de gemeente Rotterdam geldt tot uiterlijk 1 april 2018.

workshops, intervisie, netwerken) aanbieden specifiek gericht op de eerder beschreven taken en competenties. Het met regelmaat (laten) organiseren van lokale bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen kindermishandeling en huiselijk geweld is of wordt nog steeds uitgevoerd in verschillende Veilig Thuis regio's. Voor zover bekend bij de auteurs geldt dit in ieder geval voor de regio's Gelderland-Zuid, Rotterdam-Rijnmond, Twente, Haaglanden, Hollands Midden, Kennemer-

land, Noord-Holland-Noord, Zuid-Holland-Zuid en Zaanstreek-Waterland [16]

- ▶ Het is aan te raden om voorafgaand aan het organiseren van (netwerk)bijeenkomsten een klankbordgroep of interviews te organiseren, of een enquête af te nemen om de knelpunten en scholingsbehoeften van aandachtsfunctionarissen na te vragen. Organisatoren van bijeenkomsten in Rotterdam-Rijnmond en Twente hebben gemerkt dat een gewenst aanbod bijdraagt aan de animo van aandachtsfunctionarissen voor dergelijke bijeenkomsten. Een checklist die hierbij kan worden gebruikt is de checklist 'competenties van de aandachtsfunctionaris'
- ▶ JSO, Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling, sinds 2010 ervaren in het trainen en begeleiden van aandachtsfunctionarissen, adviseert in een evaluatierapport [6] om voor kennisoverdracht het netwerk grootschalig te organiseren, en als het gaat om vaardigheden en intervisie juist kleinschalige bijeenkomsten te (laten) organiseren. JSO is inmiddels gestopt met deze activiteiten

Tabel 2 geeft weer wat voor soort onderwerpen aan de orde kunnen komen in deze bijeenkomsten. Tabel 2 geeft ook aan bij welke taken van de aandachtsfunctionaris deze onderwerpen passen en welke competenties deze activiteiten versterken.

4.6. Overige activiteiten ter ondersteuning van de aandachtsfunctionaris

- ▶ Een 'servicedesk meldcode' opzetten waar aandachtsfunctionarissen uit de regio met vragen gerelateerd aan hun functie terecht kunnen. Voor aandachtsfunctionarissen in Rotterdam-Rijnmond is zo'n servicedesk meldcode beschikbaar
- ▶ Organisaties stimuleren om aandachtsfunctionarissen bij elkaar te laten meelopen. In Rotterdam-Rijnmond is dit gedaan en de ervaring is dat aandachtsfunctionarissen dit leerzaam vinden
- ▶ Materialen ontwikkelen, zoals een kartonnen bordje voor op het bureau van de aandachtsfunctionaris. Dit bordje toont aan de kant van de aandachtsfunctionaris de stappen van de meldcode, en aan de kant van de collega de boodschap 'Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn hier bespreekbaar'. Zo'n bordje is ontwikkeld door GGD Rotterdam-Rijnmond
- ▶ Regelmatig een nieuwsbrief verspreiden onder aandachtsfunctionarissen kindermishandeling in de (centrum) gemeente
- ▶ Een lokale LinkedIn groep aanmaken voor aandachtsfunctionarissen kindermishandeling in de (centrum)gemeente
- ▶ Een webpagina maken (bijvoorbeeld ondergebracht bij de GGD-website), die informatie biedt over de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en lokale activiteiten voor aan-

dachtsfunctionarissen promoot. GGD Twente beschikt bijvoorbeeld over een dergelijke website (www.ggdtwente.nl/kindermishandeling), opgezet in opdracht van centrumgemeente Enschede voor de regio Twente. Deze webpagina was in 2015 één van de beste bezochte webpagina's van GGD Twente. Ook Rotterdam-Rijnmond heeft een website met nieuws, informatie en hulpmiddelen voor aandachtsfunctionarissen (www.werkenmetdemeldcode.nl)

- ▶ Met betrekking tot de aanpak van kindermishandeling zijn ook de volgende documenten relevant voor gemeenten: [handreiking deskundigheid huiselijk geweld en kindermishandeling](#), [Digitale handreiking Aanpak Kindermishandeling](#), [regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling](#), [Fact-sheet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor gemeenten](#), [Handreiking voor het inzetten van een preventie- en zorgarrangement](#), [het Kind Veilig Preventiepakket](#) van De Kinderombudsman en de [monitor Actieplan Kinderen Veilig 2012-2016](#)

Tabel 3 toont manieren om via materialen en communicatiemiddelen aandachtsfunctionarissen in de regio te ondersteunen. Per activiteit staat vermeld bij welke taken van de aandachtsfunctionaris deze onderwerpen passen en welke competenties deze activiteiten versterken.

Onderstaand overzicht benoemt voor elke activiteit op welke taken deze zich richt. Per e-learning activiteit staat vermeld bij welke taken van de aandachtsfunctionaris de onderwerpen passen en welke competenties de activiteiten versterken.

Tabel 1. E-learning activiteiten voor aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

Activiteit	Taken	Kennis en vaardigheden	Voorbeelden	Waar uitgevoerd
Kinderopvang: Werken met een meldcode	Informeren	Kennis	Augeo	Landelijk
Zorgcoördinatoren v(s)o: Werken met een meldcode (uitsluitend gericht op onderwijs)	Informeren	Kennis	Augeo	Landelijk
Intern begeleiders p(s)o: Werken met een meldcode (uitsluitend gericht op onderwijs)	Organiseren	Kennis	Augeo	Landelijk
Langetermijngevolgen van kindermishandeling	Informeren	Kennis	Augeo	Landelijk
Algemeen: Implementeren van een meldcode	Informeren Motiveren Organiseren	Kennis	Augeo	Landelijk
E-learning	Informeren	Kennis	E-learning cursus ontwikkeld door GGD	Den Haag
Meldcode kindermishandeling	Informeren Invullen en bijstellen van de meldcode	Kennis	Springest	Landelijk
Steun bieden aan vluchtelingenkinderen	Informeren	Kennis	Augeo	Landelijk
Webinars	Informeren	Kennis	Academy voor praten met kinderen The Next Page Lawatweb; Prof, dr. P. Vlaardehoek	Landelijk

Onderstaand overzicht geeft weer wat voor soort onderwerpen aan de orde kunnen komen in bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen. Per activiteit staat vermeld bij welke **taken van de aandachtsfunctionaris** deze onderwerpen passen en welke competenties deze activiteiten versterken.

Tabel 2. Voorbeelden van inhoudelijke thema's voor bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

Activiteit	Taken	Kennis / Vaardigheden	Voorbeelden	Waar uitgevoerd
Kennisoverdracht				
Presentatie landelijke en regionale ontwikkelingen	Informereren	Kennis		Gelderland-Zuid, Twente, LVAK
Presentatie door ketenpartners	Informereren Organiseren	Kennis Sociaal-communicatieve vaardigheden	Voorlichting werkwijze Veilig Thuis Voorlichting door therapeuten van Kinder- en Jeugd Trauma Centrum KJTC Centrum Seksueel Geweld (b.v. over eerste opvang slachtoffers seksueel geweld)	Gelderland-Zuid, Twente, LVAK, Landelijk Passend onderwijs Zuid-Kennemerland Twente, LVAK
Presentatie door een juridisch deskundige over juridische aspecten meldcode en dossiervorming	Informereren Ondersteunen en adviseren Organiseren Vastleggen en documenteren	Kennis	GGD Twente	Twente
Presentatie door een juridisch deskundige over ouderschap, gezag en scheiding	Informereren Ondersteunen en adviseren Vastleggen en documenteren	Kennis	GGD Twente	Landelijk, Twente
Online presentatie over noodzaak aanpak kindermishandeling	Informereren Motiveren	Kennis	TED talk Nadine Burk Harres	
Münchhausen by proxy	Informereren	Kennis	Stombp	Landelijk, LVAK

Tabel 2. Voorbeelden van inhoudelijke thema's voor bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

Seksuele ontwikkeling van kinderen/jongeren	Informeren	Kennis	Presentatie over wat gezond en normaal, of juist problematisch en grensoverschrijdend, seksueel gedrag moet worden gezien. De workshop levert inzicht op over welke situaties op welke leeftijd geoorloofd zijn en wat wel en niet past bij welke leeftijd.	LVAK
Eergerelateerd geweld	Informeren	Kennis		LVAK
Echtscheiding – inzicht in ervaringen van kinderen en hoe professionals er voor kinderen kunnen zijn.	Informeren	Kennis	Villa Pinedo	Landelijk
Medische gevolgen van kindermishandeling en huiselijk geweld	Informeren	Kennis	Informeren over de korte en lange termijn gevolgen van kindermishandeling op de lichamelijke en geestelijke gezondheid.	LVAK (presentatie door vertrouwensarts)
Workshops				
De rol van de aandachtsfunctionaris	Alle taken	Kennis Organisatorische vaardigheden Intellectuele vaardigheden	Workshop waarin mensen aangeven wat ze wel en niet goed kunnen wat betreft taken, per doelgroep bij elkaar. Mensen die een taak wel goed kunnen uitvoeren, worden gekoppeld aan iemand die dat niet goed denkt te kunnen. Ze gaan met elkaar in gesprek om van elkaar te leren. Film 'aandachtsfunctionaris in beeld'	GGD Twente Rotterdam-Rijnmond LVAK Rotterdam-Rijnmond
Workshop methodieken toepassen	Informeren	Kennis	Workshops methodiek vechtscheiding	Landelijk
Methodiek Safe you Safe me (uitsluitend gericht op onderwijs)	Informeren	Kennis Intellectuele vaardigheden	Veiligheid.nl	Landelijk

Tabel 2. Voorbeelden van inhoudelijke thema's voor bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

Intervisie organiseren	Motiveren Organiseren	Coachingsvaardigheden Organisatorische vaardigheden	Workshop intervisie (met denkhoeden van Bono)	Twente
Coachen van collega's	Ondersteunen en adviseren Motiveren	Sociaal-communicatieve vaardigheden Coachingsvaardigheden Intellectuele vaardigheden Emotionele vaardigheden		LVAK
Beïnvloeden en overtuigen van collega's	Motiveren Profileren	Sociaal-communicatieve vaardigheden Coachingsvaardigheden Intellectuele vaardigheden Emotionele vaardigheden Taakgerichtheid	Workshop die ingaat op hoe je collega's motiveert in het werken met de meldcode en de meldcode levend houdt binnen het team of organisatie. Het aanleren van werkvormen om in de eigen organisatie in te zetten. Het aanleren van sociale beïnvloedingsstrategieën en overtuigingstechnieken.	LVAK
Leren signaleren	Ondersteunen en adviseren Informerend	Kennis Intellectuele vaardigheden	Videofragment 'Spraakmakende zaken' met ervaringsdeskundigen aangevuld met een opdracht uitgezet door de workshopleider (welke professional had wanneer wat kunnen zien?).	Zuid-Gelderland LVAK
Concretiseren van signalen	Ondersteunen en adviseren	Intellectuele vaardigheden	Aan de hand van een balansmodel en verhelderingsvragen signalen omzetten naar concrete feiten en/of concreet waarneembaar gedrag.	LVAK

Tabel 2. Voorbeelden van inhoudelijke thema's voor bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

Leren profileren	Profileren	Sociaal-communicatieve vaardigheden	Pitch maken waarin de aandachtsfunctionaris haar rol in korte bewoordingen onder de aandacht brengt bij collega's en bestuur.	LVAK
Leren implementeren	Invullen en bijstellen van de meldcode Informeren Organiseren	Organisatorische vaardigheden	Workshop waarin een ervaren aandachtsfunctionaris de aanwezigen meeneemt in de implementatie van de meldcode in zijn of haar organisatie en hoe hij/zij de functie invult. Daarbij kan hij/zij b.v. vertellen hoe een casus werd aangepakt.	Rotterdam-Rijnmond
Ervaringsdeskundigen aan het woord	Informeren Motiveren	Emotionele vaardigheden	'Kinderen een stem': kinderen vertellen over hun ervaringen met hulpverlening in het geval van onveiligheid in de thuissituatie. <i>Stichting Alexander</i> <i>Stichting Geheim Geweld</i>	Twente
Gespreksvoering met ouders (met acteurs), b.v. aan de hand van de Roos van Leary	Ondersteunen en adviseren	Kennis Sociaal-communicatieve vaardigheden Intellectuele vaardigheden Emotionele vaardigheden	<i>Gespreksvoering met ouders en kinderen</i>	LVAK, Twente, Passend onderwijs Zuid-Kennemerland Incompany training & coaching Wilde Kastanje Incompany Het Landelijk Opleidingscentrum Kindermishandeling (Het LOCK)
Communiceren met ouders met een verstandelijke beperking	Ondersteunen en adviseren Motiveren	Kennis Sociaal-communicatieve vaardigheden Intellectuele vaardigheden Emotionele vaardigheden		LVAK

Tabel 2. Voorbeelden van inhoudelijke thema's voor bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

Communiceren met ouders uit een andere cultuur	Ondersteunen en adviseren Informeren	Kennis Sociaal-communicatieve vaardigheden Intellectuele vaardigheden Emotionele vaardigheden		LVAK
Gespreksvoering met kinderen	Ondersteunen en adviseren Informeren	Kennis Sociaal-communicatieve vaardigheden Intellectuele vaardigheden Emotionele vaardigheden	Gesprekken met kinderen over kindermishandeling en seksueel misbruik	Passend onderwijs Zuid-Kennemerland LVAK Incompany Het LOCK
Omgaan met agressie	Ondersteunen en adviseren Informeren Motiveren	Kennis Sociaal-communicatieve vaardigheden Emotionele vaardigheden Intellectuele vaardigheden		LVAK
Belemmeringen bij handelen bij vermoedens van kindermishandeling	Motiveren	Kennis Coachingsvaardigheden Intellectuele vaardigheden	Een casus doornemen en op een schaal van 1 tot 10 aangeven of je wel of niet zou handelen. Vervolgens ingaan op waarom iemand niet handelt en op die manier belemmeringen bespreekbaar maken.	LVAK, Zuid-Gelderland
Kindcheck	Informeren Ondersteunen en adviseren	Kennis Intellectuele vaardigheden	Kenter Jeugdhulp, GGZinGeest, CJG Kennemerland en gemeente Haarlem. Pilot met standaard gesprek met kinderen en met kinderen en ouder(s) als volwassene hulp krijgt in de GGZ	Kennemerland LVAK

Tabel 2. Voorbeelden van inhoudelijke thema's voor bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

Aan de slag met je team	Organiseren Vastleggen en documenteren	Sociaal-communicatieve vaardigheden Coachingsvaardigheden Taakgerichtheid Organisatorische vaardigheden		SHG Kennemerland en gemeente Haarlem
Vechtscheidingen: Kinderen uit de knel	Informereren	Kennis Intellectuele vaardigheden Emotionele vaardigheden Taakgerichtheid		SHG Kennemerland en gemeente Haarlem
Netwerken				
Netwerklunches	Divers	Divers	Korte bijeenkomsten tussen de middag waar steeds één presentatie of workshop centraal staat en gelegenheid is tot netwerken tijdens een lunch.	Netwerklunches Twente (Gemeente Almelo, Enschede en Hengelo)
Netwerkbijeenkomsten	Divers	Divers	Bijeenkomsten van een halve tot hele dag waarin meerdere presentaties, workshops met aandacht voor netwerken op het programma staan.	Twente Rotterdam-Rijnmond Zuid-Gelderland Passend-onderwijs Zuid-Kennemerland LVAK Zaanstreek-Waterland
Intervisie en casuïstiekbespreking				
(Begeleide) intervisie	Ondersteunen en adviseren	Intellectuele vaardigheden Sociaal-communicatieve vaardigheden Emotionele vaardigheden Taakgerichte vaardigheden	Intervisie bijeenkomsten	Twente Zaanstreek-Waterland Samenwerking tussen Het LOCK, SHG Kennemerland en gemeente Haarlem Passend onderwijs Zuid-Kennemerland

Onderstaande tabel toont manieren om via materialen en communicatiemiddelen aandachtsfunctionarissen in de regio te ondersteunen. Per activiteit staat vermeld bij welke **taken van de aandachtsfunctionaris** deze onderwerpen passen en welke competenties deze activiteiten versterken.

Tabel 3. Overige ondersteuningsactiviteiten

Activiteit	Taken	Kennis en vaardigheden	Voorbeelden	Waar uitgevoerd
Materialen				
Hulpmiddelen beschikbaar stellen bijvoorbeeld via website gemeente of GGD, zoals presentaties, checklists en links naar relevante websites	Informeren Organiseren	Divers	www.ggdtwente.nl/kindermishandeling	LVAK, Twente
Toolkit beschikbaar stellen	Divers	Divers	Noord-Hollands Trainerscollectief (projectplan, urenregistratieformulier, taakomschrijving, overlegformulier, jaarplanner, e.d) www.werkenmetdemeldcode.nl	Noord-Holland Rotterdam-Rijnmond
Naambordjes verspreiden voor op het bureau.	Informeren Motiveren	Sociaal-communicatieve vaardigheden Organisatorische vaardigheden	Aan de kant van de cliënt staat de tekst: 'huiselijk geweld en kindermishandeling is hier bespreekbaar'. Aan de andere kant, gericht naar de aandachtsfunctionaris, staan de stappen van de meldcode.	Rotterdam-Rijnmond
Communicatiemiddelen				
Nieuwsbrief of mailing voor aandachtsfunctionarissen	Informeren Profileren	Sociaal-communicatieve vaardigheden		LVAK Rotterdam-Rijnmond

Tabel 3. Overige ondersteuningsactiviteiten

Nieuwsbrief over kindermishandeling voor brede doelgroep	Informereren Profileren	Sociaal-communicatieve vaardigheden	Nieuwsbrief Movisie Nieuwsbrief NJI Nieuwsbrief NeSPCAN Nieuwsbrief Het LOCK Nieuwsbrief Stombp Nieuwsbrief Stichting Geheim Geweld Nieuwsbrief Huiselijk geweld Nieuwsbrief Augeo magazine	
Linkedin-groep	Informereren Profileren	Sociaal-communicatieve vaardigheden	Wet meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling Aandachtsfunctionarissen kindermishandeling en huiselijk geweld Kindermishandeling (h)erkennen Aandachtsfunctionarissen in Twente Linkedin-groep LVAK	Landelijk JSO LVAK Twente

In opdracht van:

Uitgevoerd door:

Colofon

Deze handreiking is tot stand gekomen in opdracht van ZonMw, in afstemming met Suzanne Konijnendijk van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Daarnaast hebben Tea Hol (Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling), Janet van Bavel (Kenter Jeugdhulp / Academische Werkplaats aanpak Kindermishandeling) en Magda Boere-Boonekamp (Universiteit Twente / Academische Werkplaats Jeugd in Twente) als adviseurs bijgedragen aan deze handreiking. De beschreven initiatieven en voorbeelden zijn gebaseerd op een inventariserend vragenlijstonderzoek onder Veilig Thuis regio's [16] en interviews met vijf beleidsambtenaren over initiatieven voor aandachtsfunctionarissen kindermishandeling.

Auteurs:

Annemieke Konijnendijk, Universiteit Twente / Academische Werkplaats Jeugd Twente
Margreet Timmer, Het Landelijk Opleidingscentrum Kindermishandeling, Het LOCK

Juni 2016

Gebruikte bronnen

1. Leyen, E.A., G.C.P. Stelk, G.C.P. en Isaac, M. (2015). *De effectiviteit van de meldcode kindermishandeling in de kinderopvang*.
2. Pons, A.G.A., Lie, T.M.Y., De Jong, M.M., van den Heuvel, A. (2015) *Rapportage onderzoek onder artsen naar de werking van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*.
3. Doeven, I. (2008). Meldcodes kindermishandeling. *Beschikking, waardering, gebruik en scholing*.
4. Ministerie van Veiligheid en Justitie, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en Vereniging van Nederlandse gemeenten (2015). *Digitale handreiking Aanpak Kindermishandeling*.
5. Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport. (2013). *Factsheet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor gemeenten*.
6. JSO Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling (2013). *Begeleiding van de aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld*.
7. Bakker, M., Oudbier, R. (2015). *De aandachtsfunctionaris kindermishandeling*. Een analyse van de sterke en zwakke punten van de invoering van deze functie in organisaties waarvoor de Wet Verplichte Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling geldt.
8. JSO Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling (2013). *Samenvatting van het onderzoek naar dilemma's onder aandachtsfunctionarissen*.
9. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2012). *Samenvatting. Onderzoek meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*.
10. De Kinderombudsman (2014). *Gemeentelijke preventie van kindermishandeling*. Van papier naar werkelijkheid.
11. De Kinderombudsman (2015). *Standpunt Kinderombudsman meldplicht bij vermoedens kindermishandeling*.
12. Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling (2012). *Taak-functieomschrijving Aandachtsfunctionaris Huiselijk geweld en Kindermishandeling*.
13. Landelijke Training Aandachtsfunctionaris Kindermishandeling (2011). *De Aandachtsfunctionaris - Profiel aandachtsfunctionaris kindermishandeling*.
14. Brancheorganisatie kinderopvang (2013). *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling bestemd voor beroepskrachten werkzaam in de branche kinderopvang*.
15. 123management.nl. *Welke competenties zijn er?* (2016).
16. Konijnendijk, A.A.J., Timmer, M., Boere-Boonekamp, M.M., Van Bavel, J., Hol, T. (2015). *Resultaten vragenlijst VIMP. Ondersteuning aandachtsfunctionarissen kindermishandeling in onderwijs en opvang*.

